

**Predstavljanje Nacionalnog izvještaja o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori,
Opšti periodični pregled Ujedinjenih nacija, Drugi ciklus
28. januar 2013. godine, Ženeva**

Uvodno izlaganje

Poštovani gospodine predsjedavajući,
Vaše ekselencije,
Dame i gospodo,

dopustite mi da vas na ovoj svečanoj sesiji srdačno pozdravim, u ime Vlade Crne Gore, naše delegacije i u svoje ime. Zahvaljujem Savjetu za ljudska prava na toploj dobrodošlici i na prilici da predstavimo Nacionalni izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori, pripremljen u okviru Drugog ciklusa Opšteg periodičnog pregleda Savjeta za ljudska prava Ujedinjenih nacija za period 2012-2016. godine.

Povod našeg okupljanja je Nacionalni izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori, pripremljen u skladu sa smjernicama odluke Savjeta za ljudska prava A/HRC/DEC/17/119. Izvještaj sadrži pregled stanja ljudskih prava u Crnoj Gori i napredak ostvaren u periodu između dva ciklusa UPR (2008–2012), sa posebnim fokusom na implementaciju preporuka prvog preglednog procesa. Takođe, Izvještaj daje prikaz i izazova i prilika za dalje unapređenje cjelokupnog sistema zaštite i promocije ljudskih prava u Crnoj Gori.

Izvještaj pred nama je rezultat zajedničkog rada državnih organa i nevladinih organizacija. Proces izrade izvještaja podržao je sistem Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori. Vlada Crne Gore usvojila je Nacionalni izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori 13. septembra 2012. godine.

Crna Gora je postigla vidan napredak u razvoju i izgradnji stabilnog normativnog i institucionalnog sistema za ostvarivanje, zaštitu i unapređenje ljudskih prava i sloboda. Proces izgradnje države nakon obnovljene nezavisnosti 21. maja 2006, podrazumijevao je sveobuhvatni program zakonodavnih reformi i razvijanja institucija koji je pratio proces približavanja zemlje evro-atlanskim integracijama. Kao rezultat i, između ostalog, potvrda ostvarenog napretka u uspostavljanju vladavine prava, poštovanju temeljnih prava i političkih kriterijuma za članstvo, Crna Gora je 29. juna 2012. otpočela pregovarački proces za punopravno članstvo u EU. Pregovarački proces će, kroz usaglašavanje pravne tekovine, primjenu normativnog okvira i redovan monitoring prakse poštovanja ljudskih prava i sloboda, voditi daljem napretku u primjeni zahtijevanih standarda Evropske Unije i Ujedinjenih Nacija.

U tom smislu, čini mi posebno zadovoljstvo što se Izvještaj predstavlja upravo u ovom periodu, imajući u vidu da je 1. januara 2013. godine počelo članstvo Crne Gore u Savjetu za ljudska prava.

Članstvo u Savjetu za ljudska prava Crna Gora smatramo za veliku čast, i svjesni smo odgovornosti za doprinos unaprjeđenju poštovanja ljudskih prava u svijetu i kontinuirano poboljšanje stanja ljudskih prava na nacionalnom nivou. Istovremeno, izbor za članstvo je snažna potvrda povjerenja članica UN-a da će izabrana zemlja i njena vlada na najbolji način doprinositi ispunjavanju mandata Savjeta za ljudska prava na globalnom nivou. Mandat u Savjetu za ljudska prava podrazumijeva veliku odgovornost ne samo prema međunarodnoj zajednici i sopstvenoj naciji, već i prema žrtvama kršenja i zloupotreba ljudskih prava i na nacionalnom i međunarodnom planu.

Ljudska prava i slobode u Crnoj Gori garantovani su Ustavom Crne Gore, brojnim potvrđenim međunarodnim ugovorima, kao i nacionalnim propisima koji su na snazi u Crnoj Gori. Ustav Crne Gore štiti osnovna načela ljudskih prava i sloboda, i garantuje zaštitu političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Ustav garantuje i zaštitu seta posebnih manjinskih prava.

Uvažene dame i gospodo,

Imajući u vidu strateško opredjeljenje Crne Gore da kontinuirano unapređuje vladavinu prava, pravni poredak i sistem zaštite prava i sloboda svojih građana, u cilju približavanja kriterijumima neophodnim za punopravno članstvo u Evropskoj Uniji, ostvarujući brojne obaveze u normativnom i institucionalnom smislu ostvaren je veliki napredak u ostvarivanju ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori. Zbog svojih dostignuća i konkretnih rezultata na ovom polju, Crna Gora je država članica Ujedinjenih Nacija, Savjeta Evrope i drugih međunarodnih i organizacija i regionalnih inicijativa, kao i strana ugovornica najvažnijih međunarodnih instrumenata u oblasti ljudskih prava.

U periodu od prethodnog izvještavanja, Crna Gora je, između ostalog, postala članica sljedećih ugovora: Fakultativni protokol uz Konvenciju protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, 2009; Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, 2009; Opcioni protokol uz Konvenciju o pravima osoba sa invaliditetom, 2009; Konvencija o zaštiti svih lica od prinudnog nestanka, 2011; Konvencija Međunarodne organizacije rada 183 o zaštiti materinstva, 2012; Konvencija o zaštiti djece i saradnji u oblasti međunarodnog usvojenja, 2012; Konvencija o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, izvršenju i saradnji u pogledu roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece (na snazi od 1. januara 2013). Potpisani su Opcioni protokol uz (2009, Njujork) i Opcioni protokol o komunikacijskim procedurama/ žalbenom postupku uz CRC (2012, Ženeva). U toku je postupak potvrđivanja Konvencije o prevenciji i suzbijanju nasilja nad ženama i porodičnom nasilju, potpisane 2011. u Istanbulu.

U periodu od prethodnog izvještavanja 2008. godine, Crna Gora je ostvarila veliki napredak u jačanju sistema demokratije i vladavine prava i unapređenja standarda u svim oblastima. Značajan napredak postignut je posebno u jačanju nezavisnosti i efikasnosti pravosuđa, pristupa pravdi, trajanju sudskih postupaka, saradnji sa NVO i međunarodnim subjektima. Zakonom su propisani objektivni kriterijumi za izbor i napredovanje sudija i državnih tužilaca i sistem njihovog vrednovanja i unaprijeđene procedure izbora. Razlozi za odgovornost sudija i državnih tužilaca su jasno određeni zakonom, i postupak disciplinske odgovornosti i postupak njihovog razrješenja uređen je po principu pune zaštite prava sudija i državnih tužilaca i objektivnosti i transparentnosti. Imajući u vidu značaj borbe protiv kriminala, a naročito organizovanog, izmjene su obuhvatile i način izbora Specijalnog tužioca od strane Tužilačkog savjeta. Izmijenjen je sastav Tužilačkog savjeta kako bi se obezbijedila većina članova tog savjeta bude iz reda državnih tužilaca. U proteklom periodu značajan napredak ostvaren je u smanjenju zaostatka sudskih predmeta, kao i preduzimanju niza mjera definisanih Strategijom i Akcionim planiom reforme pravosuđa. Unaprijeđena je saradnja sa međunarodnim subjektima, posebno sa Evropskim sudom za ljudska prava, kroz saradnju i interaktivni dijalog nacionalnih sudija sa sudijama pomenutog suda.

U cilju unapređenja pristupa pravdi, uspostavljen je portal svih sudova. Sudske odluke su dostupne javnosti na internet stranici, kao i odluke Evropskog suda za ljudska prava protiv Crne Gore, publikacije i karakteristične odluke Suda u Strazburu.

U cilju približavanja građanima rada pravosudnih organa, uspostavljen je sistem besplatne pravne pomoći, zatim su formirane službe za podršku svjedocima/oštećenima, izrađeni su brojni informatori i vodiči za učesnike u postupku. Pored toga, organizuju se dani Otvorenih vrata (za studente, NVO i ambasade).

Kvalitetan sistem zaštite ljudskih prava i sloboda podrazumijeva postojanje efikasnih mehanizama za kontrolu poštovanja zakona i standarda demokratskog društva i od strane organa koji vrše javna ovlašćenja. U tom smislu, dozvolite mi da posebno istaknem ulogu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Zaštitnik je samostalan i nezavisan organ koji preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda zajemčenih Ustavom, zakonom, ratifikovanim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, kada su povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem državnih organa, organa lokalne samouprave i javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja. Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore uređeni su nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika.

Posebno ću napomenuti činjenicu da je novim zakonom Zaštitnik ustanovljen/a i kao nacionalni mehanizam za zaštitu lica lišenih slobode od mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja – Nacionalni preventivni mehanizam. Skupština Crne Gore je 6. juna 2012. godine imenovala Zamjenika zaštitnika za oblast prevencije i zaštite lica lišen slobode od torture, čime je obezbijedena i ova funkcija Zaštitnika.

Najkrupniji korak u obezbjeđenju sistemskih uslova za borbu protiv diskriminacije u Crnoj Gori je učinjen donošenjem Zakona o zabrani diskriminacije (2010), te novog Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda (2011), a ono što nam predstoji je njegova potpuna implementacija.

Planom implementacije Zakona o zabrani diskriminacije, koji je urađen u saradnji sa OEBS-m, ubrzo nakon usvajanja Zakona, utvrđen je i Plan edukacije i Plan medijske promocije antidiskriminatornog ponašanja. Edukacija i promocija obuhvataju, prije svega, marginalizovane i najranjivije društvene grupe, sa posebnim akcentom na diskriminaciju LGBT populacije i osoba sa invaliditetom. Naime, svake godine, realizuju su ciklusi seminara/radionica iz oblasti pružanja zaštite od diskriminacije za državne službenike, nosioce pravosudnih funkcija i zaposlene u drugim nezavisnim organima i organizacijama, te organizacijama lokalne samouprave i svima koji dolaze u kontakt sa slučajevima diskriminacije.

Tokom 2011. godine sprovedena je sveobuhvatna medijska kampanja sa ciljem promocije antidiskriminacije i zaštite najranjivijih grupa. Planom rada Ministarstva i u ovoj godini je predviđena medijska kampanja u cilju podizanja svijesti opšte populacije o poštovanju i nedjeljivosti ljudskih prava.

Edukacija i promocija antidiskriminatornog ponašanja označene su kao kontinuirane aktivnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava i nakon realizacije dosadašnjih aktivnosti nastavljaju se i u 2013. godini, kako bi u ovu vrstu osposobljenosti pružanja zaštite bio uključen što veći broj lica, a medijskim i drugim kampanjama postignut zadati cilj, a to je, poštovanje svih ljudskih prava, stvaranja podražavajućeg i tolerantnijeg okruženja i poštovanja različitosti drugoga.

Želim da napomenem da su do sada održane tri značajne međunarodne konferencije (dvije u protekloj godini), koje su bile posvećene, prije svega, pravima LGBT osoba, od kojih je ona organizovana krajem marta prošle godine, pod pokroviteljstvom predsjednika Vlade, okupila visoke predstavnike zemalja Regiona sa ciljem uspostavljanja regionalne saradnje usmjerene na borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije.

Takođe, Vlada je u decembru 2011. formirala tri radne grupe (sastavljene od jednakog broja predstavnika ministarstava i NVO), sa ciljem stvaranja uslova za sticanje ravnopravnog statusa LGBT osoba u zajednici, od kojih je jedna imala najvažniji zadatak, izradu nacionalnog programskog dokumenta za borbu protiv homofobije i transfobije. Tokom protekle godine ovaj Radni tim je intenzivno radio na ovom značajnom dokumentu i očekuje se da će njegova finalna verzija biti upućena Vladi na usvajanje do kraja sljedećeg mjeseca.

Kada je u pitanju ostvarivanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori i obezbjeđivanje jednakih šansi i mogućnosti za žene i muškarce u svim oblastima društvenog života može

se reći da su učinjeni značajni naponi u proteklom periodu na uspostavljanju zakonodavnog okvira, kao i na edukativnim i medijskim aktivnostima u cilju postizanja de facto rodne ravnopravnosti. Posebna pažnja je usmjerena na povećanju učešća žena u politici, ekonomskom osnaživanju žena i podsticanju preduzetništva, kao i mjerama na suzbijanju nasilja nad ženama. U saradnji relevantnih državnih institucija i nevladinog sektora izrađen je i usvojen novi Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2013-2017, koji predviđa devet oblasti u kojima treba usmjeriti buduće aktivnosti u cilju punog ostvarenja ženskih ljudskih prava i postizanja rodne ravnopravnosti.

Nastavljena je i unaprijeđena saradnja sa lokalnim samoupravama na implementaciji principa rodne ravnopravnosti u politike i prakse na lokalnom nivou. Nadalje, kada je u pitanju unaprijeđenje položaja Romkinja i Egipćanki, po prvi put su specifične potrebe ove populacije integrisane u Strategiju za unaprijeđenje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016, kroz posebno poglavlje koje se odnosi na suzbijanje nasilja nad ženama. U tom smislu, sprovedene su aktivnosti koje se tiču podizanja svijesti i razbijanja stereotipa u odnosu na rane i prisilne brakove kod Romkinja i Egipćanki. Međutim, i dalje treba raditi na efikasnijoj primjeni zakonodavstva iz ove oblasti, naročito kada je u pitanju povećanje učešća žena na rukovodećim mjestima i suzbijanje nasilja nad ženama.

U skladu sa odredbama UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, u prethodnom periodu unaprijeđen je normativni, institucionalni i strateški okvir u oblasti ostvarivanja i zaštite prava osoba s invaliditetom. Usvojeni su novi, dopunjeni i izmijenjeni zakoni o: profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom; zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom; povlastici na putovanje lica sa invaliditetom; kretanju osobe sa invaliditetom uz pomoć psa pomagača; zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti; i vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama.

U cilju praćenja implementacije novih zakonskih okvira i unapređenja institucionalnog sistema, formiran je Savjet za brigu o licima s invaliditetom, u kojem učestvuju predstavnici Vlade, NVO koje se bave ovom oblašću i osobe sa invaliditetom. Teče primjena Strategije za integraciju osoba sa invaliditetom (2008-2016) na osnovu definisanog Akcionog plana koji mobilise sve resurse u državi aktivne u ovoj oblasti. U procesu praćenja implementacije strateškog dokumenta i akcionih planova aktivno učestvuju i osobe sa invaliditetom, čime se obezbjeđuje njihovu puno učešće u monitoringu i evaluaciji postignutih rezultata. Paralelno teče implementacija Strategije inkluzivnog obrazovanja.

Ipak, jedan od najvećih izazova u oblasti ostvarivanja prava lica sa invaliditetom je još uvijek neadekvatna arhitektonska pristupačnost javnih i objekata u opštoj upotrebi, što je preduslov za njihovu punu socijalnu integraciju.

Ustavom Crne Gore, Zakonom o manjinskim pravima i slobodama i drugim zakonskim aktima, kao i prihvaćenim međunarodnim dokumentima, stvoren je normativni okvir

koji omogućava dalje unapređenje dobrih međunacionalnih odnosa u Crnoj Gori i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Usvojena strateška dokumenta su čvrst garant opredijeljenosti Vlade Crne Gore da pitanjima zaštite i unapređenja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica prilazi s punom pažnjom i posvećenošću. Jačanjem postojećih institucija, kao i novim institucijama daje se novi zamah u ostvarivanju ovih posebnih prava. Nove institucije, zaživjele u našem društvenom ambijentu u prethodnom periodu, kakve su Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina i manjinski savjeti, dale su puni doprinos ostvarivanju manjinskih prava, očuvanju ukupnog nacionalnog identiteta manjinskih zajednica, kao i razvoju građanske Crne Gore.

U pojedinim oblastima društvenog života značajnim za očuvanje identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica preduzete mjere rezultiraju punim poštovanjem međunarodnih standarda i dostignuća modernih multinacionalnih demokratija. Težnja je da se i u onim oblastima u kojima nijesu postignuti željeni ciljevi dosegnu nivoi koji će legitimisati Crnu Goru i njenu posvećenost daljem unapređenju tradicionalno dobrih međunacionalnih, međukonfesionalnih i međukulturalnih odnosa.

U ovoj oblasti, u proteklom periodu posebna pažnja je posvećivana socijalnom uključenju romske i egipćanske populacije u crnogorsko društvo. Sprovodeći mjere zacrtane strateškim dokumentima, Crna Gora je učinila kvalitetne i vidne pomake na planu poboljšanja života Roma i Egipćana u oblastima obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva i socijalne zaštite, kulture i informisanja, stanovanja itd. Međutim, ovi napori se moraju nastaviti i u narednom periodu, jer i dalje je prisutan socijalni jaz između romskog i ostalog crnogorskog stanovništva. Zbog toga, Vlada Crne Gore je u aprilu prošle godine usvojila novi strateški dokument za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori za period 2012-2016, sa željom da nastavi aktivnosti na polju integracije ove populacije u svoje društvo.

Kada su u pitanju posljedice ratnih dešavanja i nestabilnosti u regionu koje su se dešavale od početka devedesetih godina, jedan od najvećih izazova sa kojima se Crna Gora suočava je pitanje trajnog rješavanja položaja i interno raseljenih lica sa prostora bivše Jugoslavije. Vlada je opredijeljena da pitanje izbjeglica rješava u skladu sa najvišim standardima Ujedinjenih nacija i Evropske unije. Svjesni smo da je rješavanje statusa ovih lica i njihova puna integracija u društvo u kojem žive zahtjevan i složen proces koji podrazumijeva pun angažman ne samo vlada u regionu pojedinačno već i zajednički rad na rješavanju ovog pitanja. Ovo pitanje rješava se kako kroz izradu kvalitetnog pravnog okvira i jačanja institucija, tako i kroz regionalni pristup koji će uključivati saradnju sa zemljama porijekla raseljenih lica. Svjesni složenosti ovog pitanja, Vlada Crne Gore je u oktobru 2011. godine formirala Koordinacioni odbor za praćenje implementacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica sa posebnim osvrtnom na oblast Konik.

Pravni status raseljenih i interno raseljenih lica, kao važan segment Strategije, predstavlja osnovu za ostvarivanje ostalih prava ovih lica. Neophodni koraci na ovom planu se realizuju u kontinuitetu. Pripremljen je predlog zakona o dopuni Zakona o strancima kojim će rok za podnošenje zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka raseljenim i interno raseljenim licima biti produžen do 31. decembra 2013. godine. Isti se nalazi u vladinoj proceduri i biće u skraćenom postupku usvojen u Skupštini. Statistički pokazatelji govore da je od ukupnog broja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, koji iznosi oko 16.000, zahtjeve za regulisanje statusa, do kraja 2012. godine, podnijelo oko 9.500 ovih lica (od čega je do sada riješeno 5.639 zahtjeva), što čini oko 60% od njihovog ukupnog broja.

Crna Gora je, zajedno sa Srbijom, Hrvatskom i BiH dio Sarajevskog procesa koji ima za cilj postizanje trajnih rješenja za izbjeglice i raseljena lica u regionu. Dio šireg Sarajevskog procesa je Regionalni stambeni program za izbjeglice i IRL, koji ima za cilj rješavanje stambenih pitanja za oko 27.000 ugroženih izbjegličkih domaćinstava u regionu. Ovaj proces je podržan od strane UNHCR-a, OEBS-a, Razvojne banke Savjeta Evrope, Vlade SAD-a i međunarodnih donatora. Kroz Nacionalni stambeni program za Crnu Goru, predviđeno je obezbjeđenje sredstava za rješavanje stambenog pitanja za 6.063 lica (1.177 domaćinstava) koja spadaju u najranjivije kategorije (to su, prije svega, lica smještena u neformalnim kolektivnim centrima i ugrožena lica u privatnom smještaju, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik). Kroz navedeni program predviđena je gradnja 907 stambenih jedinica, isporuka građevinskog materijala za 120 stambenih jedinica, gradnja 60 montažnih kuća i 90 smještajnih jedinica u domovima starih lica. Vremenski okvir za implementaciju projekata je do kraja 2016. godine. Nacionalni stambeni projekat će doprinijeti zatvaranju kampa Konik (najveći kolektivni kamp za raseljena lica u Crnoj Gori) i ostalih kolektivnih centara za smještaj raseljenih i interno raseljenih lica.

Kada je u pitanju borba protiv trgovine ljudima, u Crnoj Gori se sprovode kontinuirane aktivnosti na polju predlaganja, praćenja i primjene mehanizama za efikasnu borbu protiv trgovine ljudima u skladu međunarodnim dokumentima kao i Nacionalnom strategijom za borbu protiv trgovine ljudima.

S obzirom da su ciljevi i smjernice nacionalne Strategije za borbu protiv trgovine ljudima iz 2003. u potpunosti realizovani kroz 4 Akciona plana, Vlada Crne Gore je 2012. godine usvojila Strategiju za borbu protiv trgovine ljudima za period od 2012. do 2018. godine, sa pratećim Akcionim planom. Novim strateškim dokumentom definisani su ciljevi, načela i pravci u borbi protiv trgovine ljudima i određene mjere za unaprijeđenje efikasnosti uspostavljenog sistema za borbu protiv trgovine ljudima u javnom, privatnom i civilnom sektoru. Njime se težište stavlja na šest osnovnih oblasti, tako da pored prevencije i edukacije, pomoći, zaštite i reintegracije žrtava, efikasnog krivičnog gonjenja, kao nova poglavlja uvedeni su koordinacija i partnerstvo, međunarodna saradnja i identifikacija žrtava trgovine ljudima.

Zaštita porodice jedan je od naših ključnih prioriteta. Ovu oblast karakteriše osnaživanje zakonodavnog okvira usvajanjem posebnog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici koji je stupio na snagu 2010. godine, kojim je propisano pet zaštitnih mjera za žrtve nasilja u porodici: udaljenje iz stana, zabrana prilaženja žrtvi, zabrana uženemiravanja i uhođenja, obavezno liječenje od zavisnosti i obavezan psihosocijalni tretman. Predviđeno je i načelo hitnosti u postupcima koji se odnose na zaštitu od nasilja. Uvedena je i obaveza prijavljivanja nasilja od strane državnih organa, drugih organa, zdravstvene, obrazovne i drugih ustanova. Krivični zakonik inkriminiše krivična djela protiv braka i porodice, među kojima krivično djelo nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici i krivično djelo zapuštanje i zlostavljanje maloljetnih lica. Mjere propisane kroz ova dva zakona predstavljaju sveobuhvatan normativni okvir za zaštitu u ovoj oblasti.

Takođe, usvajanjem Strategije o zaštiti od nasilja u porodici 2011. godine Vlada Crne Gore je pokazala svoju odlučnost da unaprijedi zaštitu od nasilja u porodici kroz pružanje podrške svim institucionalnim i vaninstitucionalnim subjektima koji učestvuju u prevenciji i sprječavanju nasilja u porodici.

Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici je potpisan u novembru 2011. i definiše procedure i institucionalnu saradnju u vezi s porodičnim nasiljem i nasiljem nad ženama. Vlada Crne Gore, je u okviru kampanje 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama koja je sprovedena 2010. godine usvojila Deklaraciju o proglašenju 2010. - Godinom borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Crnoj Gori.

Osim toga, 2011. godine je usvojen Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći. Zakonom je predviđeno da pravo na besplatnu pravnu pomoć ima korisnik materijalnog obezbjeđenja porodice ili nekog drugog prava socijalne zaštite, dijete bez roditeljskog staranja, osoba sa posebnim potrebama, žrtva krivičnog djela nasilja u porodici i osoba slabog imovinskog stanja. U cilju stvaranja preduslova za početak primjene ovog zakona Vlada je usvojila Plan implementacije Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći u septembru 2011. godine. U skladu sa obavezama utvrđenim Planom implementacije donijeti su neophodni podzakonski akti i otpočele su sa radom službe za besplatnu pravnu pomoć u 15 osnovnih sudova.

Kada su u pitanju aktivnosti na polju sprečavanja korupcije, zadovoljstvo mi je da istaknem da je Crna Gora zaokružila antikorupcijski zakonodavni i institucionalni okvir, tako da je sada akcenat na efikasnom sprovođenju propisa i daljem unaprijeđenju integriteta organa državne uprave i njihove saradnje sa nevladinim sektorom. U okviru EU integracija, brojne su aktivnosti na pripremi za otvaranje poglavlja 23. i 24. koja tretiraju pitanja ljudskih prava, pravosuđa, ali i antikorupcijskog djelovanja. Što se tiče strateških antikorupcijskih dokumenata, uspješno se sprovode, a u toku je izrada novog dvogodišnjeg Akcionog plana za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala. Kada je riječ o evaluaciji sprovođenja Konvencije UN protiv korupcije, izrada izvještaja je u završnoj fazi usaglašavanja sa UNODC, tako da već možemo reći da se nadamo povoljnom izvještaju koji će biti objavljen do kraja februara 2013. g. GRECO je u decembru 2012. g. konstatovao ispunjenje svih pet preporuka vezano za inkriminacije koja je CG predhodno dobila od ovoga tijela Savjeta Evrope.

Dame i gospodo,

Jedna od oblasti prema kojima se u kontekstu poštovanja ljudskih prava i sloboda moramo odnositi s posebnom pažnjom je oblasti zaštite prava lica lišenih slobode. Sa zadovoljstvom mogu istaći da je u posljednjih nekoliko godina sistem izvršenja krivičnih sankcija naše države umnogome osnažen i da je takav trend, uz permanentu podršku Vlade uz učešće civilnog sektora nastavljen, i praćen rezultatima od kojih ćemo ukratko navesti najvažnije iz oblasti zaštite ljudskih prava. U cilju daljeg približavanja Crne Gore evropskim standardima, Ministarstvo pravde započelo je novu politiku u sistemu izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj Gori, čije su osnovne karakteristike: unapređivanje zakonodavnog okvira, promovisanje alternativnih sankcija, smanjenje zatvorske populacije i poboljšanje uslova u zatvorima.

Statistika u oblasti izvršenja krivičnih sankcija govori u prilog tome da je u Evropi prisutan generalni trend rasta zatvorske populacije, a naglašena je i potreba poštovanja principa da je kazna zatvora poslednje sredstvo i da je potrebno promovisati krivične sankcije koje su alternative kazni zatvora uz učešće svih relevantnih subjekata, kao i da kvalitet saradnje zatvorskih i probacionih službi u velikoj mjeri može doprinijeti kvalitetnijoj resocijalizaciji osuđenih lica.

Usvajanjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija u junu 2011. godine uspostavljena je posebna organizaciona jedinica –Odsjek za uslovnu slobodu, u okviru Sektora za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde, čiji je djelokrug sprovođenje zaštitnog nadzora tokom boravka osuđenog lica na slobodi za vrijeme uslovnog otpusta, uslovne osude, uslovne osude sa zaštitnim nadzorom i kazne rada u javnom interesu. Jačanjem trenda izricanja alternativnih sankcija i smanjenja izricanja zatvorskih kazni smanjiće se broj lica lišenih slobode a time poboljšati zatvorski uslovi.

U cilju daljeg usklađivanja sa standardima i najboljom praksom država Evropske Unije, u Crnoj Gori u toku je unapređenje zakonodavnog okvira na način što će se postojeći Zakon o izvršenju krivičnih sankcija podijeliti u dva moderna zakonska rješenja - Zakon o izvršenju kazne zatvora i Zakon o izvršenju alternativnih sankcija. Službenici Odsjeka za uslovnu slobodu u okviru Sektora za izvršenja krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde imaće jaku sudsku kontrolu, nadgledaće prestupnika u zajednici u ime suda, što podrazumijeva da izvršioci krivičnih djela nižeg rizika mogu pod čvrstom kontrolom služiti kaznu u zajednici – čime ne samo da nastavljaju da doprinose društvu, već su i odvojeni od izvršilaca težih krivičnih djela.

Jedna od mjera koje će doprinijeti smanjenju prenatrpanosti u zatvorima su kapitalne investicije u ovom sektoru. Master planom ulaganja u infrastrukturu u sektorima obrazovanja, zdravlja, kulture, sporta i državne uprave za period 2011-2020 koji je usvojila Vlada Crne Gore u januaru 2011. godine predviđeno je ulaganje u izgradnju objekata – zatvora za duge kazne i zatvorske bolnice u Spužu kao i zatvora u Bijelom

Polju. U toku je intenzivna saradnja sa Bankom za razvoj Savjeta Evrope u cilju kreditiranja izgradnje ovih objekata.

Neizostavan element sistema poštovanja ljudskih prava i sloboda koji se posebno štiti u Crnoj Gori je sloboda mišljenja i izražavanja, pravo na informisanje i sloboda medija. Zakon o elektronskim medijima koji je donijet 2010.godine u najvećoj mogućoj mjeri je usklađen sa Direktivom o audiovizuelnim medijskim uslugama, krovnim dokumentom za regulisanje pružanja AVM usluga čime je zaokružen regulatorni okvir u oblasti medija u Crnoj Gori. U skladu sa ovim Zakonom formirana je Agencija za elektronske medije kao nezavisan regulatorni ogran u oblasti medija kojem se garantuje politička, finansijska i institucionalna nezavisnost.

Shodno preporukama Evropske komisije u cilju daljeg jačanja nezavisnosti regulatora za oblast medija, Ministarstvo kulture predložilo je za I kvartal 2013.godine izmjene i dopune Zakona o elektronskim medijima u cilju ukidanja obaveze Agenciji za elektronske medije da podnosi finansijske i druge operativne izvještaje Skupštini Crne Gore.

Sa druge strane, u kontekstu samoregulatornog okvira, medijske kuće i medijska udruženja su tokom 2012. godine formirala tri samoregulatorna tijela u oblasti medija: Medijski savjet za samoregulaciju kojem je pristupilo 19 medija, Savjet za štampu kojem su pristupila 3 medija i Samoregulatorni savjet za lokalnu i periodičnu štampu kojem je pristupilo 11 medija. Formiranjem samoregulatornih tijela jača se princip samoregulacije, sloboda i nezavisnost medija kao i praćenje primjene profesionalnih i etičkih standarda u crnogorskom novinarstvu.

Crna Gora je pristupila Konvenciji Savjeta Evrope o pristupu službenim dokumentima, a od 1. februara 2013. godine počće sa primjenom novi Zakon o slobodnom pristupu informacijama kojim su definisane brojne novine, između ostalog: Proaktivni pristup informacijama kojim se afirmiše utvrđeni javni interes u pogledu objavljivanja informacija i omogućava istovremena dostupnost neodređenom broju lica ogleđa se kroz obavezu organa vlasti da na svojim internet prezentacijama objavljuju dokumenta iz svoje nadležnosti; Uspostavljanje drugostepenog organa, kao nezavisnog nadzornog organa sa posebnim ovlašćenjima koja mu omogućavaju efikasnost rada u funkciji ostvarivanja datih nadležnosti; Uspostavljanje jedinstvenog informacionog sistema pristupa informacijama radi praćenja stanja u oblasti pristupa informacijama koji će voditi Agencija za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama; Pristup javnim registrima i evidencijama; Testom štetnosti i testom preovlađujućeg javnog interesa pravi se demokratski iskorak jer date mogućnosti ograničenja pristupa informacijama ne pretvara u pravilo već u obavezu razložne procjene i odlučivanja. Zakon o slobodnom pristupu informacijama je usklađen sa Konvencijom o pristupu službenim dokumentima, kao i Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti i Zakonom o tajnosti podataka.

U prethodnom periodu u oblasti slobode izražavanja realizovane su aktivnosti koje su u značajnijoj mjeri doprinijele stvaranju povoljnijeg ambijenta za ostvarivanje ovog prava.

Izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika u junu 2011. godine izbrisana su krivična djela uvreda i kleveta. Satisfakcija za ova djela sada se ostvaruje isključivo u građanskom postupku. Vrhovni sud Crne Gore je definisao smjernice koje su upućene svim crnogorskim sudovima, a koje u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava regulišu visinu naknade nematerijalne štete u slučajevima koji se odnose na klevetu i uvredu. Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije realizovao je godišnji program obuke sudija kojim je obuhvaćena i oblast slobode izražavanja.

Vjerska pitanja i prava vjerskih zajednica u Crnoj Gori su nedvosmisleno utvrđena već u Ustavu kojim se jemči pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovjesti kao i pravo na promjenu vjere ili uvjerenja i slobodu da sam ili u zajednici sa drugima, javno ili privatno, ispoljava vjeru ili uvjerenje molitvom, propovjedima, običajima ili obredom. Vjerske zajednice su odvojene od države, ali im država garantuje ravnopravnost i slobodu u vršenju obreda i vjerskih poslova. Programom rada Vlade za 2013. godinu planirana je izrada predloga Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica s obzirom da je važeći Zakon iz 1977. godine, te je potrebno njegovo usklađivanje sa Ustavom čime će se definisati odnos države prema vjerskim zajednicama, kao i njihov pravni položaj u sekularnom crnogorskom društvu.

Iskoristiću ovu priliku da istaknem da sveobuhvatna reforma uz učešće građana, civilnog sektora i medija daje rezultate među kojima je usvajanje od strane Evropske Komisije Izvještaja o napretku Crne Gore u sprovođenju reformi neophodnih za otpočinjanje pregovora o članstvu u Evropskoj Uniji. Jedna od najvrednijih praksi svih subjekata u Crnoj Gori je uključenost civilnog sektora u sve aktivnosti na polju unapređenja standarda u svim oblastima. Saradnja sa civilnim sektorom regulisana je Uredbom o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija. Sve institucije u Crnoj Gori, pored zakonske obaveze da međusobno sarađuju, svoje odnose i saradnju konkretizuju i potpisivanjem memoranduma o saradnji, u cilju jačanja efikasnosti i mehanizama razmjene informacija. Takođe, saradnja se ostvaruje sa brojnim međunarodnim organizacijama i drugim subjektima koji u Crnoj Gori i šire djeluju u oblasti zaštite ljudskih prava i sloboda.

Posebno želim istaći da se službenici svih institucija koje vrše javna ovlašćenja, posebno službenici Uprave policije, zdravstva, pravosuđa, Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i drugih službi koje rade sa ranjivim kategorijama, u svojim programima obuke i kontinuirane edukacije redovno edukuju o sistemu poštovanja i zaštite međunarodnih i nacionalnih standarda za zaštitu ovih prava i sloboda, te praksi Evropskog suda pravde.

Dame i gospodo,

Naročito uvažavajući značaj očuvanja zdrave životne sredine, skrenuću Vašu pažnju na činjenicu da je Crna Gora Ustavom određena kao ekološka država, u kojoj svako ima pravo na zdravu životnu sredinu, na blagovremeno i potpuno obavješćavanje o stanju

životne sredine na mogućnost uticaja prilikom odlučivanja o pitanjima od značaja za životnu sredinu i na pravnu zaštitu ovih prava.

U periodu od prethodnog izvještavanja unaprijeđen je normativni i institucionalni okvir u oblasti zaštite životne sredine - nova zakonska rješenja, koja su podrazumijevala usaglašavanje sa evropskim standardima i inkorporiranje ključnih međunarodnopravnih dokumenata, primjenjuju se na: oblasti zaštite od buke; integrisano sprječavanje i kontrolu zagađivanja; upravljanje otpadom; upotrebu i zaštitu od hemikalija; zaštitu vazduha i praćenje kvaliteta vazduha; procjenu uticaja na životnu sredinu; i zaštitu prirode u cilju pune harmonizacije sa legislativom Evropske unije. Ministarstvo održivog razvoja i turizma kontinuirano radi na podizanju svijesti u oblasti zaštite životne sredine.

Skrenuću Vašu pažnju na činjenicu da je u Crnoj Gori 2009. godine formiran samostalan organ - Agencija za zaštitu životne sredine, koji vrši poslove koji se odnose na organizovanje, planiranje i učestvovanje u monitoringu životne sredine i analizu stanja, pojava i događaja koji mogu ugroziti životnu sredinu. U saradnji sa Misijom OEBS, u okviru Agencije, 15. aprila 2011. osnovan je Arhus centar kao podrška za sprovođenje Arhuske konvencije, jačanje kapaciteta za implementaciju, podizanje svijesti o pitanjima zaštite životne sredine, pristupu informacijama, učešću javnosti i dr. Nacionalna strategija održivog razvoja dugoročno usmjerava privredni i socijalni razvoj zemlje i zaštitu životne sredine ka održivom razvoju.

Uvaženi predsjedavajući, dame i gospodo,

Strateško je opredjeljenje Crne Gore da kontinuirano unapređuje vladavinu prava, pravni poredak i sistem zaštite prava i sloboda svojih građana, u cilju daljeg unapređenja i razvoja ove mlade i moderne države i približavanja kriterijumima neophodnim za punopravno članstvo u evro-atlanskim integracijama. Na našem putu prepunom izazova, ostvarujući brojne obaveze u normativnom i institucionalnom smislu napravljen je veliki korak u ostvarivanju ljudskih, građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih, kulturnih i drugih prava u Crnoj Gori.

Ostvaruje se visok stepen zaštite prava i sloboda svih lica, zaštite porodice kao osnovne jedinice društva, zaštite djece, rodne ravnopravnosti, prava na život, slobodu i bezbjednost ličnosti, zabrane mučenja, ponižavanja i nečovječnog postupanja, zaštite lica u postupcima, zaštite ranjivih kategorija, zaštite prava manjina, zaštite privatnosti, slobode misli, savjesti i vjeroispovijesti, slobode mišljenja i izražavanja, otvorenosti i slobode medija, slobode rada, slobode okupljanja, slobode udruživanja, demokratskog izbornog sistema, kvaliteta rada institucija nadležnih za zaštitu prava i sloboda građana itd.

U svom uvodnom izlaganju pružio sam krajnje sažet prikaz sistema za unapređenje i očuvanje sistema zaštite ljudskih prava u Crnoj Gori. Ovaj kompleksan sistem i sva pitanja vezana za isti zahtijevaju mnogo duži vremenski period. Želio bih da dodam da je

u prethodnom periodu Crna Gora bila posvećena sprovođenju preporuka iz Prvog ciklusa izvještavanja, i iskoristiću ovu priliku da se zahvalim svim državama koje su svojim preporukama doprinijele da u odnosu na prethodni ciklus izvještavanja mehanizmi zaštite ljudskih prava u Crnoj Gori budu još razvijeniji a naši rezultati brojniji.

Zahvaljujem Vam se i na Vašoj posvećenosti razmatranju Nacionalnog izvještaja o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori, i izražavam nadu da ćete u interaktivnoj diskusiji danas biti u prilici da realno sagledate sistem zaštite ljudskih prava u Crnoj Gori. Delegacija Crne Gore će u tom cilju dati svoj maksimalan doprinos, sa posebnom odgovornošću što je današnje predstavljanje prvo od kako je, kako sam ranije istakao, Crna Gora članica Savjeta za ljudska prava u Ženevi.

Zahvaljujem se na pažnji.